

ZAAGBLAD

Serratula tinctoria

(foto Gerrit van Ommeringen / Buiten-beeld)

S119

Beschermingsstatus

Rode lijstcategorieën

Beschermingsstatus

Habitatrichtlijnsoort

Vogelrichtlijnsoort

Belangrijke leefgebieden

Korte soortbeschrijving

Soortkenmerken

Het Zaagblad bloeit van juli tot september met lichtpaarse bloemen. De 15 tot 20 mm grote hoofdjes hebben een vlakke bloembodem, waarop lange, haarachtige schubben zitten. De buitenste omwindselblaadjes hebben een stekelpunt. De hoofdjes zitten in schermvormige trossen.

De plant wordt 30 tot 90 cm hoog en bezit een korte, dikke wortelstok. De bladeren hebben een scherp gezaagde bladrand. De onderste bladeren zijn ongedeeld en eivormig tot lancetvormig. De hogere bladeren zijn geveerd en ongesteeld.

Biotoopvereisten

Het Zaagblad groeit op zonnige tot half beschaduwde plaatsen op vochtige tot vrij natte, matig voedselrijke, humeuze, meestal zwak zure of soms kalkhoudende grond.

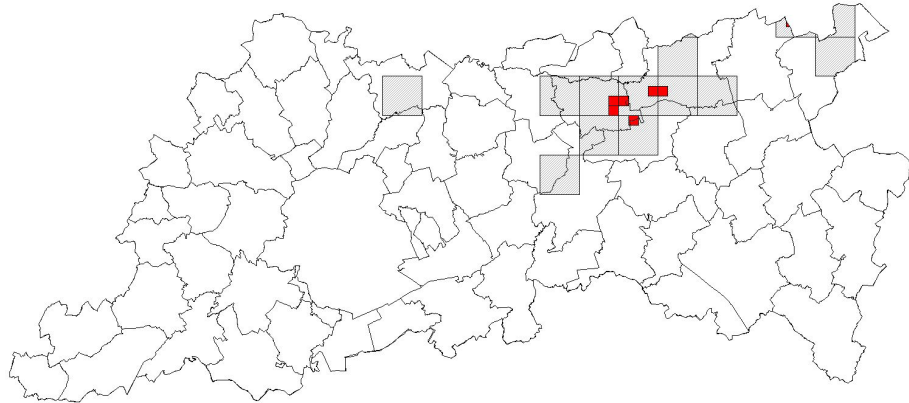
Het Zaagblad komt voor in zomen op kalkarm zand, maar daarnaast ook in een kalkrijker of basenrijker milieu, zoals in blauwgraslanden. Tot voor enkele tientallen jaren was het Zaagblad zeer karakteristiek voor blauwgraslanden, maar tegenwoordig is dat een uitzondering geworden. Onder invloed van intense landbouw is deze plant nu meestal in compleet veranderde vegetaties waar te nemen, die onmogelijk (nog) als blauwgrasland kunnen bestempeld worden. Nu is de soort vooral terug te vinden in holle wegen en langs bosranden.

Voorkomen in de provincie Vlaams-Brabant

Regionale verspreiding

In Vlaams-Brabant komt het Zaagblad enkel voor in de omgeving van Aarschot en Diest (Demer en zijrivieren).

Knel- en aandachtspunten

- Verruiging en verbossing door gebrek aan beheer of overmatige bemesting heeft tot het verdwijnen van veel zoomvegetaties geleid. Omdat bepaalde planten, zoals het Zaagblad, amper of niet in staat zijn om zich vanuit de zaadbank in de bodem te herstellen, is het moeilijk om deze soorten terug te krijgen eens ze geheel verdwenen zijn.

Overzicht maatregelen

H4.1.	Herstel waterhuishouding in natte graslanden
H5.6. - H5.7.	Maaibeheer/beheer van houtige begroeiingen van holle wegen
H7.4.	Verwijderen van ongewenste exoten
H7.12.	Mantel- en zoombeheer

S119.1.	Maaibeheer
S119.2.	Hakhoutbeheer

Landschaps- en habitatgerichte maatregelen

H4.1. Herstel waterhuishouding in natte graslanden

De soort vereist een vochtige tot vrij natte groeiomgeving. Behoud en/of herstel van de natuurlijke waterhuishouding en van een enigszins vochthoudende groeiomgeving in (de randen van) graslanden (regelmatige regen- of grondwatertoevoer) is noodzakelijk.

H5.6. - H5.7. Maaibeheer/beheer van houtige begroeiingen van holle wegen

Zowel langs bosranden als langs holle wegen wordt een hakhoutbeheer gevoerd dat erop gericht is zoomvegetaties te herstellen (zie verder maatregel H7.12 Mantel- en zoombeheer). Daarvoor moet gezorgd worden voor een brede buffer (> 5m) of een aangepast grondgebruik (geen akkerbouw; grasland zonder of met matige bemesting) langsheen de kop van de holle wegberm om toevoer van voedingsstoffen te beperken. Hoe dan ook is de maatregel enkel effectief op plaatsen waar een matig voedselrijke situatie verzekerd is.

Holle weg met een goed ontwikkelde zoomvegetatie met. (foto Vrienden van Heverleebos en Meerdaalwoud)

H7.4. Verwijderen van ongewenste exoten

Verwijdering van Amerikaanse vogelkers en Amerikaanse eik die vaak tot een te sterke beschaduwing van de bosrand leiden. Behoud van inheemse boom – en struiksoorten met een matige schaduwwerking.

H7.12. Mantel- en zoombeheer

Het omzetten van bos in hakhout of het openkappen van verboste of verbraamde zomen creëert een gunstige uitgangssituatie voor herstel van de soort. Een belangrijke voorwaarde is evenwel dat de soort nog aanwezig is. Het Zaagblad bouwt immers geen zaadvoorraad in de bodem op van waaruit een herstel zou kunnen plaatsvinden.

Soortgerichte maatregelen**S119.1. Maaibeheer**

Een maaibeheer in het vegetatiesezoos is ongeschikt, maar laat op het jaar maaien - na de bloei en zaadzetting - kan verbraming tegengaan. Dit hoeft niet jaarlijks te gebeuren. Het alternerend maaien van bepaalde gedeelten is aangewezen, ook voor de fauna, en kan gepaard gaan met een (uit)kapbeheer (maatregel H7.12 Mantel- en zoombeheer).

S119.2. Hakhoutbeheer

Een gericht hakhoutbeheer op de grens van schraal grasland en eiken-berkenbos is de meest gerichte maatregel en maakt deel uit van een zoombeheer (maatregel H7.12 Mantel- en zoombeheer).

Financierings- en ondersteuningmogelijkheden**Algemeen**

- Ondersteuning gemeentelijk natuurbeleid
- Subsidie voor de aankoop van natuurgebieden
- Landschapsteam

Soortgericht

- Bijzonder natuurbeschermingsproject

Habitatgericht

- Beheerovereenkomst verminderde bemesting voor een betere waterkwaliteit
- Beheerovereenkomst perceelrandenbeheer
- Beheerovereenkomst aanplanten en onderhouden van houtige kleine landschapselementen
- Beheerovereenkomst onderhouden van bestaande houtige kleine landschapselementen

Lopende initiatieven

geen

Opvolgings- en evaluatiemogelijkheden**Opnemen van permanente kwadraten**

Regelmatige opvolging van de vegetatieontwikkeling op vaste plaatsen met aandacht voor aandeel en ontwikkeling van Zaagblad en andere indicatieve en/of vegetatietyperende soorten.

S119

Referenties & verdere informatie

Publicaties

- Lenoir L. (1984). Vegetatiekundige studie van het Drongengoed (Oost-Vlaanderen). Onuitgeg. Licentiaatsverhandeling, RUG. (+ *Hyperum pulchrum*-, *Serratula tinctoria*-, *Succissa pratensis*-opnames).
- Van Landuyt W., Hoste I., Vanhecke L., Van den Bremt P., Vercruyse W. & De Beer D. (red.) (2006). Atlas van de Flora van Vlaanderen en het Brussels gewest. Nationale Plantentuin en het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek i.s.m. Flo.Wer vzw. 1007 p.
- Vincent L., Verbeke W., Van Belle J., De Cock V., Verlinde R., Reheul D., Zwaenepoel A., Van Den Berghe J. & Lievens F. (2006). Technisch vademecum grasland : harmonisch park- en groenbeheer. Afdeling Bos en Groen. Brussel. Belgium. 291 p.
- Weeda E.J., Westra R., Westra CH. & Westra T. (1985). Nederlandse oecologische flora. Wilde planten en hun relaties 4. IVN. Hilversum. 317 p.
- Zwaenepoel A., 't Jollyn F., Vandebussche V. & Hoffmann M. (2002). Systematiek van natuurtypen voor de biotoop grasland. WVI, Brugge. 532 p.
- Zwaenepoel A. (2003). Systematiek van natuurtypen voor ruigten en zomen. WVI, Brugge. 116 p.

Websites

- Kenniscentrum > Flora > Florabank
www.inbo.be/content/page.asp?pid=FLO_florabank
- Kenniscentrum > Flora > Atlas
www.inbo.be/content/page.asp?pid=FLO_atlas
- www.wilde-planten.nl/zaagblad.htm
- www.minInv.nederlandsesoorten.nl/Inv.db/Inv.db/i000252.html
- www.soortenbank.nl
- www.waarnemingen.be

Folders

geen

Advies

- Plantenwerkgroep